

PAYMENT INSIGHT

WHAT'S INSIDE

- What** อะไรคือต้นทุนของเงินสด?
- Why** ลดการใช้เงินสด ดีอย่างไร ดีกับใคร?
- Now** ต้นทุนการชำระเงินของไทยในปัจจุบัน
- Future** ทิศทางและนโยบายลดการใช้เงินสด และส่งเสริม digital payment ของไทย

EDITOR'S TALK

“เงินสด” เป็นสื่อการชำระเงินที่คุ้นชินกันมายาวนานนับจากอดีตจนถึงปัจจุบัน แม้ว่าทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย ได้หันมาใช้ในการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์กันมากขึ้นเรื่อย ๆ แต่การใช้เงินสดก็ยังคงมีอยู่พอสมควร

ทำไมจึงต้องผลักดันการใช้ช่องทางดิจิทัลแทนเงินสด เพราะความจริงแล้ว “การใช้เงินสดไม่ฟรี” และมีต้นทุนสูงอย่างไม่น่าเชื่อ เราจะมาเรียนรู้กันว่าต้นทุนการใช้นเงินสดมีอะไรบ้าง

ฝ่ายนโยบายระบบการชำระเงินและเทคโนโลยีทางการเงิน

ต้นทุน
การใช้
เงินสด

สูง

อย่างไม่น่าเชื่อ

COSTS

The cycle of CASH

โรงพิมพ์ธนบัตร สปก.

เส้นทางของ “เงินสด ” (- - - - - ➡) เริ่มต้น
จาก โรงพิมพ์ธนบัตร สปก. นำส่งต่อไปยัง
ศูนย์จัดการธนบัตรในแต่ละภูมิภาค ก่อนที่จะ
ส่งต่อไปที่ศูนย์เงินสดธนาคารพาณิชย์ เพื่อ
กระจายไปยังจุดให้บริการต่าง ๆ เช่น สาขา
ธนาคาร ตู้ ATM เป็นต้น

ศูนย์จัดการธนบัตร
สปก.

ศูนย์เงินสด
ธนาคารพาณิชย์

สาขานาการและ
ตู้ ATM

เมื่อ “เงินสด” ชำรุด (◀ - - - -) หรือมีปริมาณ
เกินความต้องการ จะถูกส่งกลับย้อนไปตาม
เส้นทางเดิม และจุดสุดท้าย สปก. จะคัดแยก
และทำลายที่ศูนย์จัดการธนบัตร

➡ - - - - - เส้นทางจัดส่งหาใช้
◀ - - - - - เส้นทางจัดส่งทำลาย

ศูนย์จัดการธนบัตรของ สปก.
: 9 ศูนย์

ศูนย์เงินสดของธนาคารพาณิชย์
: มากกว่า 120 ศูนย์

สาขานาการ และตู้ ATM
: มากกว่า 5,000 สาขา
: เกือบ 60,000 ตู้

03

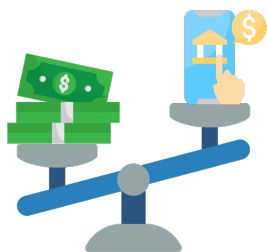
WHAT อะไรคือต้นทุนของเงินสด?

“ต้นทุนการจัดการเงินสด” (Cost of cash handling) ไม่ได้มาจากแค่ค่าใช้จ่ายในการผลิตหรือพิมพ์ธนบัตรเท่านั้น แต่ยังมีค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เช่น ค่านับคิด ค่าขนส่งและจัดเก็บ ค่าใช้จ่ายในการรักษาความปลอดภัย และการประกันภัย ต้นทุนในการบริหารจัดการของธนาคารพาณิชย์ ค่าทำลาย นอกจากนี้ ยังมีต้นทุนของประชาชน เช่น ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง

ต้นทุนเงินสด

ที่ผ่านมา ต้นทุนเงินสด มีมูลค่ารวมสูงเกือบ 50,000 ล้านบาทต่อปี

“เมื่อเปรียบเทียบต้นทุนแล้ว
เงินสดอาจ แพงกว่า
digital payment
เมื่อมีจำนวนธุรกรรมเพิ่มขึ้น”

ต้นทุนเงินสดต่อธุรกรรม จะยังคงที่ จากค่าใช้จ่ายเป็นต้นทุนผันแปร (variable cost) ตามปริมาณเงินสดที่หมุนเวียนในระบบ ขณะที่ **ต้นทุน digital payment ต่อธุรกรรมจะลดลงเรื่อย ๆ** จากธุรกรรมที่เพิ่มขึ้น ค่าใช้จ่ายโดยมาก เป็นต้นทุนคงที่ (fixed cost) เช่น การพัฒนาระบบ โครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล

รู้หรือไม่ ?

จากผลสำรวจพฤติกรรมการชำระเงินประชาชนโดยการบันทึกการใช้จ่ายประจำวัน (Payment Diary) ปี 2564 พบว่าธนบัตรที่ประชาชนมักมีติดตัวไว้คือ ธนบัตรชนิดราคา “100 บาท” โดยเฉลี่ยแล้ว ประชาชนจะพกเงินสดติดตัวไว้ต่อวันเพื่อใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ~950 บาท

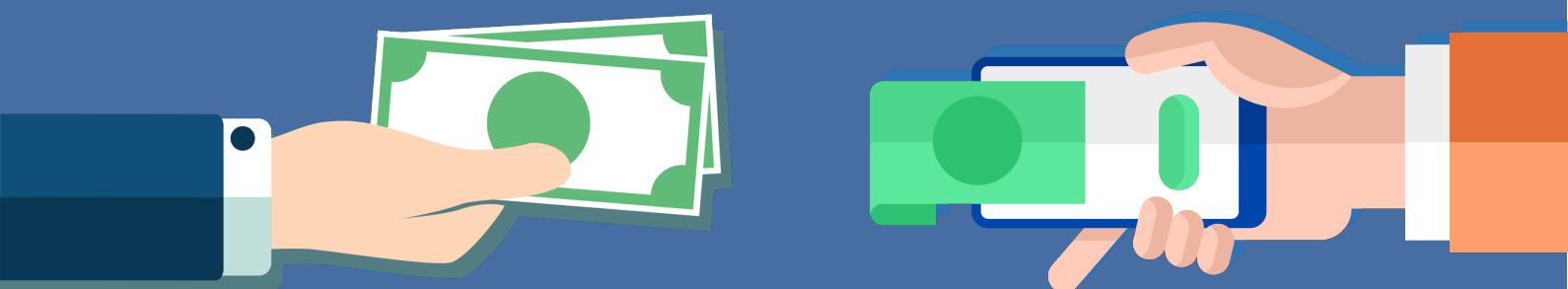

04

WHY ลดการใช้เงินสด ได้อย่างไร? ดีกับใคร?

ด้วยเงินสดมีต้นทุนที่ค่อนข้างสูง หลายประเทศจึงพยายามผลักดันให้ประชาชนใช้ “เงินสด” ลดลงในการชำระหนี้ และปรับเปลี่ยนให้หันมาใช้ “digital payment” มากขึ้น เพื่อไปสู่สังคมของการใช้เงินสดน้อยลง (less-cash society) และจะเดินหน้าไปสู่สังคมไร้เงินสด (cashless society) ในระยะยาว

ข้อดีของการใช้ “digital payment” ทดแทนการใช้ “เงินสด”

 สะดวก	 ประหยัด	 ปลอดภัย	 เพิ่มการเข้าถึง
เข้าถึงบริการโอน/ชำระเงินได้ง่าย สะดวก รวดเร็ว ที่ไหน เมื่อไหร่ก็ได้ ทุกที่ ทุกเวลา เช่น ผ่าน สมาร์ทโฟน หรือ แอปพลิเคชัน	- ประหยัดค่าใช้จ่าย และเวลาของผู้บริโภค ในการเดินทางไปตู้สาขา หรือตู้ ATM - ประหยัดค่าใช้จ่ายโดยรวมของประเทศในการดำเนินการเกี่ยวกับเงินสดทั้งหมด	- ลดความเสี่ยงต่อการถูกโจรกรรมหรือสูญหาย จากการพกเงินสด - ลดความเสี่ยงในการแพร่เชื้อจากการสัมผัสเงินสด	เข้าถึงบริการทางการเงินได้ทุกพื้นที่ ทั้งในที่ห่างไกล หรือในบริเวณที่ไม่มีสาขาหรือตู้ ATM

การใช้ “digital payment” ยังช่วยให้ประชาชน สามารถบันทึกและติดตามธุรกรรม และควบคุมการใช้จ่ายได้ง่ายขึ้น รวมทั้ง ช่วยให้ ภาคธุรกิจ ประหยัดค่าใช้จ่าย เวลา และทรัพยากร รองรับการทำธุรกรรมแบบดิจิทัลอย่างครบวงจร

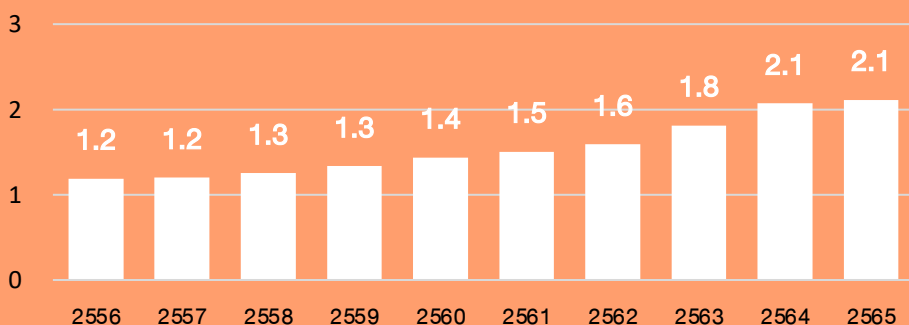
05

NOW

การใช้เงินสด และ digital payment ของไทยในปัจจุบัน

เงินสดนับว่าเป็นสื่อการชำระเงินหลักที่มีบทบาทสำคัญ ขณะเดียวกับการพัฒนาของเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาวิธีการชำระเงินแบบ digital payment ให้มีต้นทุนต่ำลง ปลอดภัย และสะดวกมากยิ่งขึ้น

มูลค่าธนบัตรที่หมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจ ณ สิ้น ธ.ค. (ล้านล้านบาท)

“

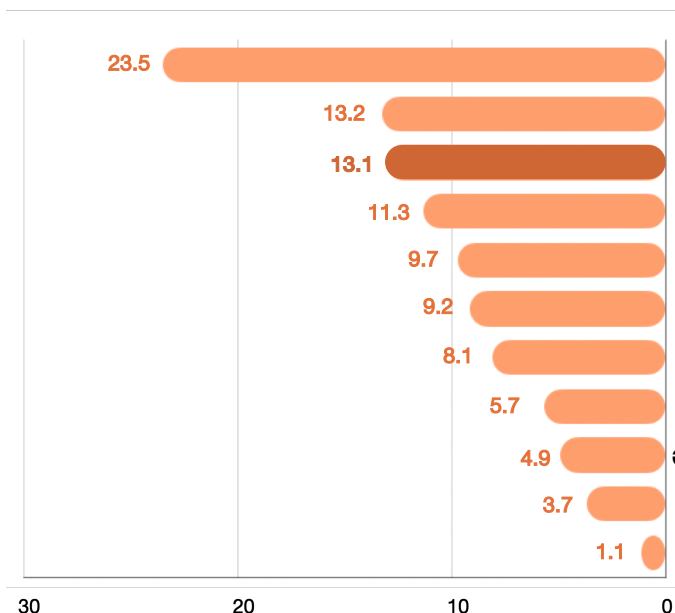
เงินสดหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจ มีปริมาณและมูลค่ามหาศาล ซึ่ง ต้นทุนการจัดการเงินสดโดยรวมก็จะสูงเป็นเงาตามตัว

ในปี 2565 มีธนบัตรหมุนเวียน 2.1 ล้านล้านบาท และมีต้นทุนทั้งหมด เกือบ 50,000 ล้านบาท ”

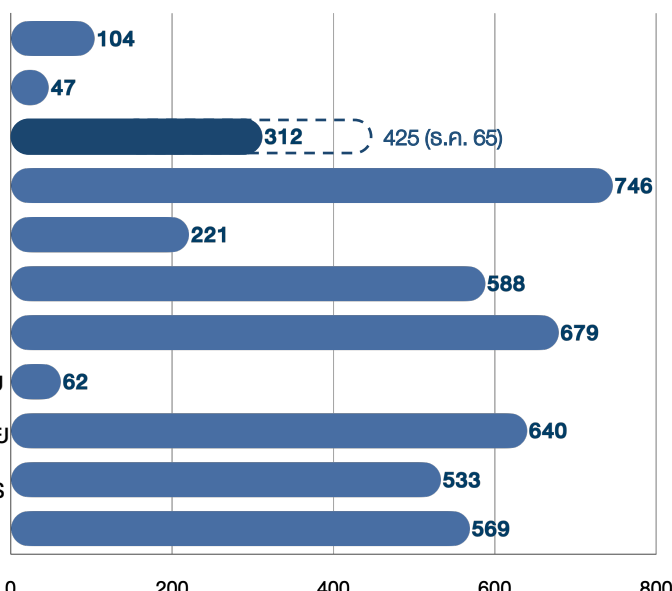
”

การใช้เงินสดและธุรกรรมที่ไม่ใช้เงินสด เทียบกับต่างประเทศ ไทยอยู่ตรงไหน?

เงินสด ต่อ GDP (%)

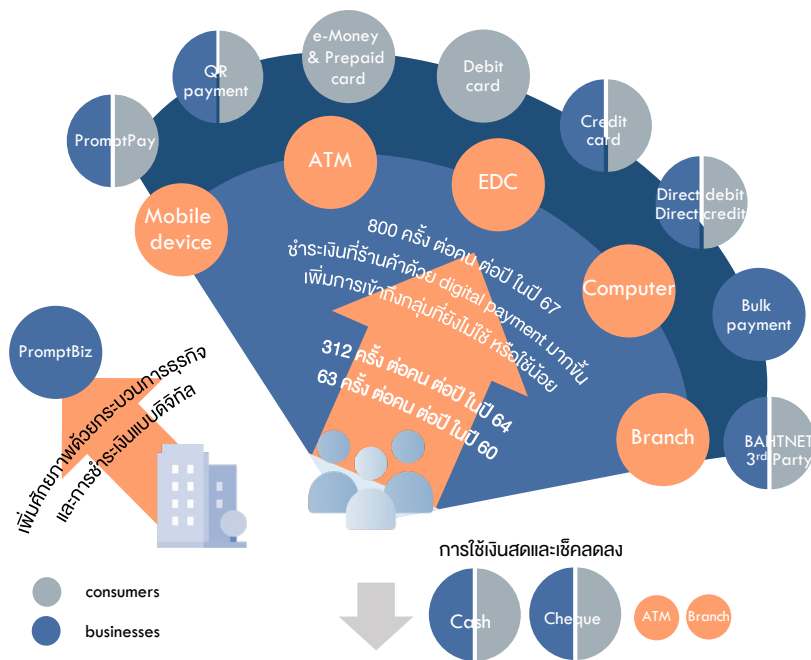
e-Payment (ครั้ง/คน/ปี)

ที่มา: Bank for international settlements (BIS) ณ ปี 2564

06

ทิศทางและนโยบาย ลดการใช้เงินสด และส่งเสริม digital payment ของไทย

ในปี 65 ส.ป. ได้ออก Payment Directional Paper
“ทิศทางการพัฒนาระบบการชำระเงินภายใต้ภูมิทัศน์
ใหม่ภาคการเงินไทย”

วิสัยทัศน์

การผลักดันให้ digital payment
เป็นทางเลือกหลักของคนไทยทุกกลุ่ม

เป้าหมายภายใน 3 ปี

ลด การใช้
“เงินสด” อัตราเร่งเป็น
2 เท่า

เพิ่ม การใช้
“digital payment” เป็น
2.5 เท่า

แนวทางการส่งเสริมการลดเงินสดและใช้ digital payment

ประชาชน

- ให้ความรู้สร้างความเข้าใจในการใช้
บริการ digital payment อย่าง
ปลอดภัยในเชิงรุก

CASH CENTER

ผลักดันให้เกิดการใช้โครงสร้างพื้นฐาน
ด้านเงินสดร่วมกัน ยกย่องประสิทธิภาพ
การบริหารจัดการเงินสด เช่น การจัดตั้ง
ศูนย์เงินสดกลาง การผลักดันการใช้
white-label ATM

ร่วมกับสถาบันการเงิน

และ non-bank

- ส่งเสริมการพัฒนารูปแบบการ
ให้บริการชำระเงินที่หลากหลาย ตอบ
โจทย์ความต้องการของประชาชนให้
ตรงจุดมากขึ้น
- เพิ่มจุดรับ digital payment ในพื้นที่
ห่างไกล
- ลดข้อจำกัดในการเริ่มใช้บริการ
- กำหนดอัตราค่าบริการ/ธรรมเนียมที่
เหมาะสม กระตุ้นการใช้ digital
payment มากขึ้น

ร่วมกับหน่วยงาน

ภาครัฐ ต่าง ๆ

- ผลักดันการเพิ่มบริการ digital
payment ในระบบขนส่งสาธารณะ
สนับสนุนการใช้ digital payment จาก
โครงการภาครัฐอย่างต่อเนื่อง
- เพิ่มการใช้ digital payment ในภาค
ธุรกิจและภาครัฐ และลดการรับเงินสด
หรือเช็คกระดาษ